

**SOCIAL AND HUMAN SCIENTIFIC**

Eren, A. S., Pınar, A. H. & Bilginer, M. (2020), "Göçün Entelektüel Sermayenin Hareketlerine Etkisi: İllere Göre Göç Ve Patent Sayısı Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi", R&S - Research Studies Anatolia Journal, Vol: 3 Issue: 1 ; pp: 70-78

**Anahtar Kelimeler:** Göç, Entelektüel Sermaye, **Keywords:** Migration, Intellectual Capital, Patent Patent

**Makale Türü** Araştırma Makalesi

## GÖÇÜN ENTELEKTÜEL SERMAYENİN HAREKETLERİNE ETKİSİ: İLLERE GÖRE GÖÇ VE PATENT SAYISI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN BELİRLENMESİ

*The Effect of Migration on the Intellectual Capital: Determination of the Relationship Between Migration and Patents*

Arif Selim EREN<sup>1</sup>

Ali Haluk PINAR<sup>2</sup>

Mesut BİLGİNER<sup>3</sup>

Geliş Tarihi / Arrived Date  
19.12.2019

Kabul Tarihi / Accepted Date  
30.12.2019


Yayınlanma Tarihi / Published Date  
31.01.2020

### ÖZ

Ülkelerin gelişmişlik ölçütleri arasında entelektüel sermayenin kendilerini tercih etmelerinin de olduğu bilinmektedir. Günümüz ekonomisinde işletmelerin sürekli gelişimi sürdürülebilir hale getirebilmeleri için beşeri sermayeyi ellerinde tutacak önlemler geliştirmeleri gerekmektedir. Buradan yola çıkarak mevcut çalışma il bazında göç ve onaylanmış patent sayısı arasındaki ilişkiden yola çıkarak göçün entelektüel sermaye üzerindeki etkilerini belirlemeyi amaçlamıştır. Türk Patent Enstitüsü (TPE) ve Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)'nun 2000-2010 yılları patent sayısı ve illere göre göç verilerinin regresyon yöntemi ile analiz edilmesi sonucunda; göç alan illerin patent alımında belirleyici olduğu dolayısıyla da göçün entelektüel sermayenin hareketleri üzerinde etkisinin olduğu istatistiki olarak kanıtlanmıştır. Çalışmada göçün idaresi üzerine çalışma yapacak olan akademisyenlere araştırma önerileri ile birlikte uygulayıcılara tavsiyelerde bulunulmuştur.

### ABSTRACT

It is known that being chosen by intellectual capital is among the development criteria of countries. In today's economy, businesses need to develop measures to keep human capital in their hands so that sustainable development can be maintained. From this point of view, the current study aimed to determine the effects of migration on intellectual capital, by establishing a link between migration and the number of granted patents on provincial basis. With the analysis of the data (from 2000 to 2010), obtained from Turkish Patent Institute (TPI) and Turkish Statistics Institute (TSI), on the number of granted patents and migration on provincial basis; the provinces that get migration are found to be decisive in patents numbers, so the effect of migration on intellectual capital is statistically proven. Moreover, some implications for researchers on further research are provided besides some recommendations for the practitioners.

<sup>1</sup>  Dr. Öğr. Üyesi Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, arifselimeren@hotmail.com Kahramanmaraş / TÜRKİYE

<sup>2</sup>  Doç. Dr. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, halukpinar@ksu.edu.tr Kahramanmaraş / TÜRKİYE

<sup>3</sup>  Öğr. Gör., Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, mbilginer@hotmail.com Kahramanmaraş / TÜRKİYE

## 1. GİRİŞ

Ekonomik koşullar işletmelerin piyasadan pek çok bilgi elde etmelerini gerekli kılmaktadır (Aksu, 2015: 48; Cleary ve Quinn, 2016: 256). Bu bilgilerin değerli olup olmadığının belirlenmesi ve entelektüel sermayeye yatırım yapmanın, yapılan yatırımların geri dönüşünde önemli etkiler yaptığını ifade eden çalışmalara rastlanmaktadır (Housel ve Nelson, 2005: 544). Ayrıca ülkelerin gelişmişlik ölçütleri arasında entelektüel sermayeye olan yatırımlarının büyüklüğünün incelendiği çalışmaların da olduğu görülmektedir (Abeysekera, 2007: 329).

Günümüz işletmeciliğinde entelektüel sermayenin elde tutulmasının strateji geliştirme için gerekli olduğu ifade edilmektedir (Roos vd., 2001: 21). Ayrıca ülkelerin ekonomik gelişmelerinin sürdürülebilir halde tutulmasının, sosyal politikalarla entelektüel sermayenin bağlılığı ve adanmışlığının sağlanması ile mümkün olduğuna yönelik bulgulara da ulaşmak mümkündür (Tomé, 2004: 648). Bunlarla birlikte işletmelerin finansal performanslarının artırılması için entelektüel sermayeye yatırım yapmaları gerektiğinin vurgulandığı çalışmalara da rastlanmaktadır (Kendirli ve Diker, 2016: 45). Finansal olarak gerekliliğin vurgulandığı bu çalışmaların yanında üretim yönetimi için de aynı gereksinimin olduğuna odaklanan çalışmaların da olduğu gözlenmektedir (Koçak ve Uygun, 2011: 2764). Bütün bunlar bir arada değerlendirildiğinde entelektüel sermayenin işletmenin tüm fonksiyonları için önem arz ettiği görülmektedir. Ayrıca Demir (2005: 77), ülkemizde entelektüel sermaye üzerine daha fazla çalışma yapılması gerektiğini ifade etmektedir. Buradan hareketle mevcut çalışmanın gerçekleştirilmesinin önem arz ettiği düşünülmektedir.

Buradan hareketle mevcut çalışma, illere göre göç ve patent istatistiklerini kullanarak entelektüel sermaye üzerinde göçün etkisini ortaya koymak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu amaçla öncelikle detaylı bir yazın taraması gerçekleştirilmiş olsa da konuyu tam olarak ele alan bir çalışmaya rastlanmamakla birlikte entelektüel sermaye üzerine yapılan önceki çalışmaların genelde önemini vurgulamak üzerine gerçekleştirildiği görülmüştür. Ancak, yazındaki kaynaklardan hem teorik altyapının geliştirilmesi hem de mevcut çalışmanın araştırma deseninin ortaya çıkarılmasında kullanılması ve ayrıca ortaya çıkan sonuçların desteklenmesinde kullanılabilecek pek çok önemli bilgiye ulaşılmıştır.

Araştırmanın ikinci aşamasında TPE ve TÜİK tarafından sunulan göç ve patent sayısı verilerinden hareketle Cleary ve Quinn , (2016: 255)'in kullanmış olduğu regresyon analizi ile çalışmanın ampirik kısmı ortaya çıkarılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular patent sayısı ile göç arasında istatistiki olarak anlamlı bir ilişkinin olduğunu göstermektedir.

## 2. LİTERATÜR

Yazında göçün entelektüel sermaye üzerindeki etkilerinin incelendiği az sayıda çalışmaya rastlanmaktadır. Bu çalışmalar kapsam bakımından değerlendirildiğinde, çoğunun teorik bazda konuyu ele aldıkları gözlenmektedir. Çalışma kapsamında gerçekleştirilen yazın taramasından elde edilen sonuçlar aşağıda özetlenmiştir.

Demir (2005: 77) entelektüel sermayenin işletmelerin piyasa değerine etkisini konu ettiği çalışmada Amerika Birleşik Devletleri ile ülkemiz arasında kıyaslamalarda bulunmuştur. Fortune 500 firmaları ve İMKB verileri üzerinden yürütülen çalışmadan elde edilen sonuçlar değerlendirildiğinde entelektüel sermayenin elde tutulmasının işletmelerin piyasa değerine olumlu etkide bulunduğu ifade edildiği görülmektedir. Ayrıca ülkemizde entelektüel sermaye üzerine daha fazla araştırma yapılmasının gerekliliği de vurgulanmaktadır. Bu sonucun mevcut çalışmanın gerekçelendirilmesi için kullanılabileceği öngörülmüştür.

Öte yandan Roos vd. (2001: 21) entelektüel sermayenin stratejik bir araç olarak kullanımını konusunu ele aldıkları çalışmalarında teorik bazda konunun ele alınmasını sağlamıştır. Çalışmadan elde edilen sonuçlar değerlendirildiğinde günümüz işletmeciliği için stratejik davranmanın artık bir gereksinim haline geldiği ve bunu gerçekleştirilebilmenin de entelektüel sermayenin elde tutulması ile sağlanabileceğinin vurgulandığı gözlenmektedir.

Nerdrum ve Erikson (2001: 127) ise insan kaynakları bakımından entelektüel sermayeyi ele alan bir çalışma gerçekleştirmiştir. Çalışmada etkin insan kaynakları yönetimi gerçekleştirebilmek için entelektüel sermayenin bağlılığı ve adanmışlığının sağlanması gerektiği ifade edilmektedir. Buradan hareketle entelektüel sermayenin yurt içinde kalması için çaba sarf edilmesi gerektiği sonucu elde edilmektedir. Böylece mevcut çalışmanın sonuç kısmında elde edilebilecek sonuçların değerlendirilmesi için önemli bir bulguya ulaşılmıştır.

Tomé, (2004: 648) de dünyadaki gelişmeler bağlamında entelektüel sermaye, sosyal politikalar ve ekonomik gelişme konularını ele alan bir araştırma gerçekleştirmiştir. Sonuç olarak elde edilen bulgular değerlendirildiğinde ekonomik gelişmenin sosyal politikalarla desteklenmiş etkin bir entelektüel sermaye ile gerçekleştirilebileceğinin öngörüldüğü tespit edilmiştir. Bu sonucun da Nerdrum ve Erikson (2001: 127)'un elde etmiş olduğu sonuç gibi mevcut çalışmadan elde edilen bulguların değerlendirilmesinde kullanılabileceği düşünülmektedir.

Bununla birlikte Housel ve Nelson, (2005: 544) örgütsel entelektüel sermayede uygulamak üzere bilginin değerlendirilmesi konulu bir çalışma gerçekleştirmiştir. Teorik temelde gerçekleştirilen çalışmada bilgi değerlemesi ile ilgili süreçlerin ele alındığı gözlenmektedir. Çalışma sonucunda elde edilen bulgular incelendiğinde bilgi üzerine yapılan yatırımların geri dönüşünün örgütün faydasına geliştiği görülmektedir. Buradan hareketle mevcut çalışmada entelektüel sermayenin örgütler için önemini değerlendirilmesinde kullanılabilecek önemli bir bulguya ulaşıldığı anlaşılmaktadır.

Abeysekera, (2007: 329) ise gelişmiş ülkelerle gelişmekte olan ülkeler arasındaki entelektüel sermayeye bakış açısını ele alan bir çalışma yürütmüştür. Sri Lanka ve Avustralya borsalarındaki verilerden elde edilen bulgularla gerçekleştirilen çalışmada gelişmekte olan ülkelerin konu ile ilgili çok fazla kat etmeleri gereken yolun olduğunun ifade edildiği gözlenmektedir. Mevcut çalışma bakımından değerlendirildiğinde Tomé, (2004: 648) ve Nerdrum ve Erikson (2001: 127) da olduğu gibi, ülkelerin gelişmişliklerini sürdürmek ya da gelişmelerini sekteye uğramamak için entelektüel sermaye üzerinde çalışmalar yapmaları gerektiği anlaşılmaktadır.

Aksu (2015: 41) da ülkemizde beşeri sermayenin önemini stratejik, sosyal ve ekonomik olarak değerlendiren bir araştırma gerçekleştirmiştir. Bu çalışmada da gelişmekte olan ekonomilerin bu gelişimi sürdürülebilir kılmak için entelektüel sermayeye yatırım yapmasının vurgulandığı görülmektedir. İnsani Gelişme Endeksi verileri ile ülkemiz verilerinin diğer bazı ülkelerle kıyaslandığı çalışmadan mevcut çalışmanın araştırma deseninin oluşturulmasında faydalanılmıştır.

Kendirli ve Diker (2016: 45) ise Demir (2005: 77)'e benzer biçimde kağıt ve ambalaj sanayi işletmelerinde entelektüel sermayenin finansal performansa etkisini araştıran bir çalışma gerçekleştirmiştir. İşletmelerle ilgili cari oran, asit test oranı, nakit oranı gibi bazı oranların elde edilmesi ile gerçekleştirilen analizde finansal performansın artırılması için işletmelerin entelektüel sermayeye yatırım yapmaları gerektiği ifade edilmektedir.

Koçak ve Uygun (2011: 2764) entelektüel sermayenin temel unsuru olarak altın yakalıları inceleyen bir çalışma yürütmüştür. Üretim yönetimi bağlamında entelektüel sermayenin ortaya çıkışının özetlendiği çalışmada, altın yakalıları terimi ile ilgili teorik bilgilerin sektörlerden elde edilen deneyimlerle harmanlandığı görülmektedir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular değerlendirildiğinde işletmelerin üretim yönetimini etkin bir şekilde gerçekleştirmek için kilit personele yatırım yaparak entelektüel sermayeyi ellerinde tutmalarının gerektiğinin ifade edildiği gözlenmektedir.

Roos ve O'Connor , (2015: 364) ise Abeysekera, (2007: 329) ile benzer biçimde Avustralya imalat işletmeleri üzerine gerçekleştirmiş olduğu çalışmada kamu düzenlemelerinin entelektüel sermaye üzerindeki etkilerini incelemiştir. 12 ay süren veri toplama sürecinde video kayıtları ve yapılandırılmamış mülakatlarla elde edilen verilerin kavramsal çerçeve içinde analiz edildiği görülmektedir. Araştırma sonucunda kamunun getirdiği teşvik edici düzenlemelerin entelektüel

sermayenin gelişimi için fırsatlar sunduğu, kısıtlayıcı düzenlemelerin ise bunu önleyici bir etkisinin olduğu görülmektedir.

Cleary ve Quinn , (2016: 255) de Kendirli ve Diker (2016: 45) ve Demir (2005: 77)'e benzer biçimde entelektüel sermayenin işletme performansına etkisini inceleyen bir çalışma gerçekleştirmiştir. Çalışmada analiz yöntemi olarak regresyon yönteminin benimsendiği görülmektedir ve bu mevcut çalışmanın araştırma deseninin ortaya çıkarılmasında kullanılmıştır.

Son olarak Pazarçık (2010: 1) ise yüksek lisans tezi kapsamında gerçekleştirmiş olduğu çalışmada beyin göçünün entelektüel sermaye üzerindeki etkilerini incelemiştir. Araştırma kapsamında ABD'de yükseköğrenim faaliyeti yürüten sosyal bilimcilerin algıları ölçülmüştür. Toplamda Türk asıllı 145 akademisyen üzerinden gerçekleştirilen çalışmada araştırmalar için fon oluşturma ve bilimsel altyapının ABD'de daha gelişmiş olduğu için ülkemize tercih edildiğinin ifade edildiği görülmektedir.

Bütün bu çalışmalar bir arada değerlendirildiğinde yazında tam olarak göçün entelektüel sermaye üzerine etkilerinin incelendiği az sayıda çalışmanın olduğu görülmektedir. Entelektüel sermaye üzerine yapılan çalışmaların da genelde entelektüel sermayenin önemi üzerine yoğunlaştığı görülmektedir. Ancak, sürdürülebilir ekonomik kalkınmanın sağlanması için entelektüel sermayenin desteklenmesi gerektiği de anlaşılmaktadır.

### 3. GÖÇÜN ENTELEKTÜEL SERMAYE ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Ülkeler entelektüel sermaye oluşturmak ve mevcut sermayenin gelişimini sağlamak için büyük çaba sarf etmektedir. Bu yönde eğitim, hizmet içi eğitim, iş fikirleri geliştirme ve insanların hayat standartlarını geliştirme gibi faaliyetler yürüttükleri ifade edilmektedir ((Nerdrum ve Erikson, 2001: 129). Göç ise ülkelerin aleyhine geliştiğinde entelektüel sermayenin elde tutulmasının önünde bir engel oluşturmaktadır (Roos ve O'Connor , 2015: 369). Ülkelerin yetişmiş insan gücünden elde edecekleri bilgi birikimini kendilerinde toplamak için propaganda faaliyetleri yürüttükleri de belirtilmektedir (Pazarçık, 2010: 1). Sonuç olarak daha iyi araştırma imkanları, daha kolay sermayeye ulaşabilme ve takdir edilme gibi sebeplerden ötürü kişilerin göç etmek durumunda kaldıkları da ifade edilmektedir. Rakamsal olarak incelendiğinde ülkemiz için de benzer bir durumun söz konusu olduğu görülmektedir. İller arasında gelişmişlik farkına göre göç verme ve alma hareketlerinin olduğu gözlenmektedir. 2000 ila 2010 yılları arasındaki göç hareketleri ve patent sayıları Tablo 3.1.'de sunulmuştur.

**Tablo 1.** İllere Göre Göç ve Patent İstatistikleri

İller	2010-2011	2009-2010	2008-2009	2007-2008	1995-2000	Ortalama Göç	Ortalama Patent Sayısı
Adana	- 11 879	- 4 306	- 424	- 12 823	- 40 497	-13985,8	13,9375
Adıyaman	- 10 066	- 5 985	- 6 204	- 8 816	- 40 745	-14363,2	0,625
Afyonkarahisar	- 6 844	- 6 668	- 2 033	- 6 591	- 16 616	-7750,4	3,625
Ağrı	- 9 674	- 8 016	- 10 498	- 15 255	- 26 213	-13931,2	0,0625
Amasya	- 2 718	- 1 997	- 1 654	- 2 520	- 9 099	-3597,6	0,875
Ankara	54 479	49 405	37 079	30 562	90 884	52481,8	118,3125
Antalya	26 856	25 245	17 064	36 225	90 457	39169,4	14,125
Artvin	0	- 873	- 1 341	- 1 960	- 11 560	-3146,8	0
Aydın	1 021	48	884	8 798	21 553	6460,8	3,5
Balıkesir	505	1 622	1 984	6 278	4 804	3038,6	5,0625
Bilecik	336	186	32	- 587	10 105	2014,4	3,4375
Bingöl	- 1 490	- 1 995	- 3 740	- 1 215	- 11 407	-3969,4	0,0625
Bitlis	- 5 191	- 4 547	- 4 891	- 9 236	- 7 104	-6193,8	0,125

<b>Bolu</b>	1 159	- 52	2 684	- 983	- 10 254	-1489,2	1,875
<b>Burdur</b>	- 839	535	- 515	- 345	- 5 374	-1307,6	1,6875
<b>Bursa</b>	15 985	15 420	10 247	35 594	85 325	32514,2	53,4375
<b>Çanakkale</b>	1 655	1 158	610	2 144	11 491	3411,6	2
<b>Çankırı</b>	- 3 740	- 6 422	8 335	1 068	- 4 471	-1046	0,3125
<b>Çorum</b>	- 7 267	- 8 398	- 9 027	- 8 244	- 33 022	-13191,6	2,875
<b>Denizli</b>	- 399	- 1 605	- 1 587	601	15 205	2443	7,4375
<b>Diyarbakır</b>	- 10 212	- 10 048	- 11 534	- 16 100	- 48 064	-19191,6	3,0625
<b>Edirne</b>	- 94	- 811	2 273	- 3 047	- 5 106	-1357	1,25
<b>Elazığ</b>	- 3 192	- 3 887	- 2 101	- 3 519	- 12 363	-5012,4	1,9375
<b>Erzincan</b>	- 2 695	1 833	777	- 999	- 1 325	-481,8	0,0625
<b>Erzurum</b>	- 5 880	- 12 417	- 8 851	- 24 586	- 46 491	-19645	3,0625
<b>Eskişehir</b>	7 137	4 882	9 121	9 761	9 582	8096,6	10
<b>Gaziantep</b>	7 357	4 053	1 950	955	3 499	3562,8	9,625
<b>Giresun</b>	- 2 288	- 3 040	- 2 597	1 550	- 5 849	-2444,8	0,8125
<b>Gümüşhane</b>	1 438	- 1 280	- 1 763	208	- 4 003	-1080	1,6875
<b>Hakkâri</b>	- 358	- 3 212	- 3 635	820	- 2 346	-1746,2	0,125
<b>Hatay</b>	- 7 655	- 3 978	- 3 749	- 3 165	- 38 241	-11357,6	3,375
<b>Isparta</b>	- 2 944	- 3 238	2 811	1 197	13 869	2339	2,5625
<b>Mersin</b>	- 3 302	- 1 309	- 832	- 3 334	18 429	1930,4	6,125
<b>İstanbul</b>	121 782	102 583	39 481	26 675	407 448	139593,8	441,8125
<b>İzmir</b>	8 944	11 480	26 873	27 248	120 375	38984	66,5
<b>Kars</b>	- 5 722	- 6 751	- 6 632	- 8 871	- 18 331	-9261,4	0
<b>Kastamonu</b>	- 459	- 1 611	- 1 523	772	- 11 689	-2902	0,4375
<b>Kayseri</b>	2 600	7 462	2 244	1 400	- 3 307	2079,8	15,625
<b>Kırklareli</b>	150	756	- 883	- 462	5 270	966,2	2,875
<b>Kırşehir</b>	- 2 272	- 2 751	- 1 239	- 2 490	- 10 748	-3900	1,3125
<b>Kocaeli</b>	13 244	15 124	12 033	23 018	211	12726	32,5
<b>Konya</b>	- 2 399	- 8 828	- 4 964	- 11 258	2 787	-4932,4	25,8125
<b>Kütahya</b>	- 3 108	- 4 612	- 2 919	- 7 599	- 1 064	-3860,4	3,3125
<b>Malatya</b>	3 410	- 5 611	- 2 402	- 2 330	- 16 823	-4751,2	3,0625
<b>Manisa</b>	- 2 709	- 3 403	- 5 481	2 843	3 687	-1012,6	32,5625
<b>Kahramanmaraş</b>	- 9 289	- 7 410	- 8 413	568	- 25 530	-10014,8	3,875
<b>Mardin</b>	- 5 855	- 5 017	- 22 012	- 13 826	- 42 082	-17758,4	0,375
<b>Muğla</b>	5 805	6 279	1 777	10 948	42 921	13546	4,125
<b>Muş</b>	- 5 768	- 6 059	- 10 024	- 15 838	- 24 069	-12351,6	0,125
<b>Nevşehir</b>	- 2 379	- 3 135	- 1 702	- 1 351	- 1 954	-2104,2	1,4375
<b>Niğde</b>	- 5 254	- 5 064	- 3 190	1 159	- 699	-2609,6	1,875
<b>Ordu</b>	- 10 509	- 8 345	- 961	- 3 739	- 36 958	-12102,4	2,5
<b>Rize</b>	- 2	- 1 749	- 2 147	- 572	- 7 473	-2388,6	1
<b>Sakarya</b>	3 904	1 621	3 711	3 434	- 15 898	-645,6	7,8125
<b>Samsun</b>	- 8 305	- 9 407	- 707	- 5 229	- 51 644	-15058,4	4,875
<b>Siirt</b>	- 3 954	- 5 062	- 3 322	- 755	- 17 062	-6031	0,125
<b>Sinop</b>	- 580	1 060	4	827	- 16 387	-3015,2	0,8125

Sivas	- 7 247	- 7 895	- 5 368	- 11 557	- 35 627	-13538,8	1,875
Tekirdağ	13 645	11 874	8 589	25 161	51 335	22120,8	19,625
Tokat	- 6 766	- 15 565	- 1 558	- 6 299	- 37 172	-13472	1,4375
Trabzon	- 13 588	- 7 416	10 394	- 1 109	- 9 977	-4339,2	2,9375
Tunceli	- 232	142	- 2 105	793	- 3 123	-905	0,0625
Şanlıurfa	- 5 682	- 5 000	- 7 964	- 11 772	- 49 312	-15946	0,875
Uşak	- 1 485	- 564	- 951	- 1 556	- 2 058	-1322,8	2,25
Van	- 48 858	- 8 081	- 4 309	- 9 088	- 32 353	-20537,8	0,75
Yozgat	- 11 670	- 13 437	- 7 841	- 14 765	- 26 275	-14797,6	0,6875
Zonguldak	- 7 836	- 7 555	- 4 443	- 1 891	- 44 009	-13146,8	1,5625
Aksaray	- 2 364	- 3 066	- 2 370	- 1 450	- 4 769	-2803,8	1,3125
Bayburt	- 573	- 796	- 1 319	- 1 953	- 5 360	-2000,2	0,0625
Karaman	- 1 772	- 1 449	- 571	759	- 2 771	-1160,8	0,3125
Kırıkkale	- 5 292	- 6 741	296	- 5 245	- 11 626	-5721,6	0,4375
Batman	- 1 473	722	1 471	- 3 202	- 18 032	-4102,8	0,3125
Şırnak	- 554	- 1 821	- 4 669	- 2 654	5 950	-749,6	0,0625
Bartın	- 1 059	- 957	462	2 093	- 15 658	-3023,8	0,3125
Ardahan	- 1 765	- 2 271	- 3 258	- 2 807	- 13 526	-4725,4	0
Iğdır	- 1 664	- 1 686	- 2 807	- 3 797	- 1 361	-2263	0,25
Yalova	485	- 529	2 036	10 114	514	2524	1,9375
Karabük	- 827	130	- 731	- 106	- 8 640	-2034,8	0,75
Kilis	- 1 728	- 759	- 1 015	387	- 4 042	-1431,4	0,125
Osmaniye	- 2 745	- 60	- 1 152	1 126	- 10 385	-2643,2	0,5
Düzce	574	927	2 706	1 810	2 243	1652	1,8125

**Kaynak:** www.tpe.gov.tr, www.tuik.gov.tr (Erişim tarihi: 04/05/2017)

Bu rakamlardan da anlaşılacağı üzere illerin gelişmişlik düzeyleri ile aldıkları göç ve yapılmış patent başvuruları arasında bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Ancak bu ilişkinin ampirik olarak da test edilmesinin gerektiği düşünülmüştür.

#### 4. YÖNTEM

İstatistiklerde görülen ilişkinin daha somut olarak ortaya konulabilmesi için öncelikle yazın taramasından elde edilen bulgular tekrar gözden geçirilmiştir. Bu kapsamda elde edilen veriler incelendiğinde Aksu (2015: 41)'nin İnsani Gelişme Endeksi verileri üzerinden bir analiz gerçekleştirdiği görülmektedir. Böylece mevcut çalışmada TÜİK ve TPE'den elde edilen verilerin kullanılmasına karar verilmiştir. Ayrıca araştırma yöntemi olarak Cleary ve Quinn, (2016: 255)'in kullanmış olduğu doğrusal regresyon analizi tercih edilmiştir. Bu sayede göçün alınan patent başvuruları üzerinde nedensel bir etkisinin olup olmadığı test edilebilmiştir.

**Tablo 2. Model Özeti**

Model	R	R Kare	Uyarlanmış R Kare	Tahminin Std. Sapması	Durbin-Watson
1	,893 <sup>a</sup>	,797	,794	23,19876	2,211
a. Bağımsız Değişken: (Sabit), göç					
b. Bağımlı Değişken: patent sayısı					



Regresyon modeli ile ilgili istatistikler incelendiğinde R değerinin “0,893” olduğu ve bunun karesinin “0,797” gibi yüksek bir uyum sergilediği görülmektedir. Bu istatistikler birlikte incelendiğinde verinin modele iyi bir uyumu olduğu ve bulunan ilişkinin verinin %80’ine yakın bir kısmında olduğu ifade edilebilmektedir. Ayrıca modelden geriye kalan verilerin arasında otokorelasyonun olup olmadığını belirlemeye yarayan Durbin-Watson istatistiğinin de ikinin üzerinde olduğu görülmektedir. Böylece otokorelasyonun olmadığı da gözlemlenmektedir.

**Tablo 3. Katsayılar**

Model	Standartlaştırılmamış katsayılar		Standartlaştırılmış katsayılar	t	Anlamlılık
	B	Std. Hata	Beta		
1	(Sabit)	12,001	2,578	4,656	,000
	Göç	,002	,000	,893	17,600
a. Bağımlı Değişken: patent sayısı					

Katsayılar incelendiğinde verilen göçün “0,893” seviyesinde ve  $p < 0,01$  düzeyinde anlamlı biçimde patent sayısını olumlu biçimde etkilediği görülmektedir.

## 5. SONUÇ, KISIT VE ÖNERİLER

Küresel gelişmeler içinde değerlendirildiğine ülkelerin ekonomik gelişmelerini sürdürülebilir hale getirmeleri için entelektüel sermayenin sosyal politikalarla desteklenmesi gerektiğinin ifade edildiği gözlenmektedir (Tomé, 2004: 648). Ülkemiz açısından değerlendirildiğinde entelektüel sermayenin oluşturulmasına yönelik olarak yükseköğretim kurumlarının sayısının artırıldığı, burada çalışanların kamu ve uluslararası destekli fonlarla kendilerini geliştirmelerine yönelik fırsatlar sunulduğu ve özellikle girişimcilik ikliminin yaygınlaştırılması için pek çok destek mekanizmasının oluşturulduğu görülmektedir. Bu rakamlar göç istatistikleri ile birlikte değerlendirildiğinde bu politikaların olumlu sonuçlar doğurduğu da söylenebilmektedir. Bu yönde yapılacak olan çalışmaların da desteklenmesinin ülke ekonomisinin gelişmesinin sürdürülebilir hale getirilmesi için devam etmesi gerektiği de anlaşılmaktadır. Bu bulguyu destekler yönde kamu düzenlemelerinin teşvik edici nitelikte olmasının entelektüel sermayenin gelişimini sağladığı, kısıtlayıcı düzenlemelerin de önleyici rol oynadığını ifade eden çalışmalara da rastlamak mümkündür (Roos ve O'Connor , 2015: 364).

Bütün bunlardan yola çıkarak mevcut çalışma 2000-2010 yılları arasındaki il bazındaki göç ve patent sayısı istatistiklerini kullanarak göçün entelektüel sermayenin hareketlerine bir etkisinin olup olmadığını araştırmak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu amaçla öncelikle detaylı bir yazın taraması gerçekleştirilmiş olsa da konu ile ilgili çalışmaların çok kısıtlı olduğu görülmektedir. Araştırmanın ikinci kısmında ise TPE ve TÜİK verileri ile belirlenen zaman aralığında göçün entelektüel sermaye hareketlerine bir etkisinin olup olmadığının belirlenebilmesi için Cleary ve Quinn (2016: 255)’in de yaptığı gibi regresyon analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda elde edilen bulgular değerlendirildiğinde modelin verinin büyük kısmına uyduğu ve göçün alınan patent sayısına yüksek düzeyde etki yaptığı görülmektedir. Bu sonuçlar değerlendirildiğinde beşeri sermayenin yerinde değerlendirilmesi için bölgeler arasındaki gelişmişlik farklarının azaltılmasına yönelik yapılan çabaların devam ettirilmesi gerektiği görülmektedir. Uluslararası bağlamda düşünüldüğünde de ülkemizin yetişmiş insan gücünün elde tutulmasının, ekonomimizin en büyük sorunu olan katma değeri yüksek ürünlere ulaşma ile orta gelir tuzağından kurtulmaya çözüm getirebileceği öngörülmektedir.

Her ne kadar mevcut çalışma ile göçün entelektüel sermayenin hareketleri üzerindeki etkisi istatistiki olarak ispat edilmiş olsa da pek çok kısıt bulunmaktadır. Bu kısıtlardan ilki yazında konu ile ilgili çalışmaların sayısının kısıtlı kalmasıdır. Bu nedenle mevcut çalışmanın sonuçlarının kıyaslanması ve desteklenmesi tam olarak sağlanamamaktadır. Ancak, bu kısıt gelecekte konu ile ilgili yapılacak olan çalışmalara yol gösterilmesi mümkün olduğunda giderilebilmektedir. Araştırmanın ikinci kısıtı ise kullanılan parametrelerin kısıtlı kalmasıdır. İkincil veriler kullanıldığı için bu kısıtla karşılaşmanın mümkün olduğu göz önünde bulundurulduğunda bu

kısıtın da giderilebildiği görülmektedir. Son olarak da regresyon analizinin tam olarak gerçekleştirilebilmesi için en az 30 yıllık verinin toplanmış olması gerekmektedir. Ancak, yine ikincil veriler kullanılmış olması ve yıllık olarak değil de altı aylık periyotlar olarak bile değerlendirildiğinde bu verilerin aritmetik ortalamaları ile analiz yapılmış olması da bu kısıtı gidermektedir.

Konu ile ilgilenecek olan araştırmacıların göçün etkilerine ilişkin olarak hayatın farklı boyutlarına yönelmelerinin yazına katkı sağlayabileceği düşünülmektedir. Ayrıca kentlerin entelektüel sermaye yapısının konu edildiği çalışmaların da yazına katkı sağlayabileceği ümit edilmektedir.

Bütün bunlardan da anlaşılacağı üzere ülkelerin beşeri sermayeyi ellerinde tutma ve mevcudun gelişimini sağlamaları günümüz ekonomik koşullarında sürdürülebilirlik açısından önem arz etmektedir. Etkin insan kaynakları yönetimi gerçekleştirilebilmek için entelektüel sermayenin elde tutulması gerektiği ve bu kişilerin bağlılığı ve adanmışlığı ile ilgili motivasyonu artırıcı ve destekleyici önlemlerin alınması gerektiği anlaşılmaktadır (Nerdrum ve Erikson, 2001: 127). Sonuç olarak Pazarcık (2010: 1)'ta ifade edilen beyin göçünün ülkemiz aleyhine sonuçlanmasının önüne geçmek için entelektüel sermayeye olan yatırımların devam ettirilmesinin gerekli olduğu görülmektedir.

#### KAYNAKÇA

- Abeysekera, I. (2007). "Intellectual Capital Reporting Between a Developing and Developed Nation", *Journal of Intellectual Capital*, Vol. 8 Iss 2 pp. 329 – 345.
- Aksu, L. (2015). "Türkiye'de Beşeri Sermayenin Önemi: Ekonomik, Sosyal ve Stratejik Analizi", *Akademik Araştırmalar Dergisi*, 17(66), ss. 41-88.
- Cleary, P. & Quinn, M. (2016). "Intellectual Capital And Business Performance an Exploratory Study of the Impact of Cloud-Based Accounting and Finance Infrastructure", *Journal of Intellectual Capital*, Vol. 17 Iss 2 pp. 255 – 278.
- Demir, Ö. (2005). "Entelektüel Sermayenin İşletmelerin Piyasa Değerlerine Olan Etkisi", *Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları*, 3(2), ss. 77-82.
- Housel, T. J. & Nelson, S. K. (2005). "Knowledge Valuation Analysis: Applications for Organizational Intellectual Capital", *Journal of Intellectual Capital*, Vol. 6 Iss 4 pp. 544 – 557.
- Kendirli, S. & Diker, F. (2016). "Kâğıt ve Ambalaj Sanayi İşletmelerinde Entelektüel Sermayenin Finansal Performansa Etkisi", *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 9(1), ss. 45-58.
- Koçak, O. & Uygun, B. (2011). "Entelektüel Sermayenin Temel Unsurları: Altın Yakahılar", *Uluslararası 9. Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi*, 23-25 Haziran 2011, Saray Bosna, Bosna Hersek.
- Nerdrum, L. & Erikson, T. (2001). "Intellectual Capital: A Human Capital Perspective", *Journal of Intellectual Capital*, Vol. 2 Iss 2 pp. 127 – 135.
- Pazarcık, S. F. (2010). "Beyin Göçü Olgusu ve Amerika Birleşik Devletleri Üniversitelerinde Çalışan Türk Sosyal Bilimciler Üzerine Bir Araştırma", *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi*, s. 165.
- Roos, G. & O'Connor, A. (2015). "Government Policy Implications of Intellectual Capital: An Australian Manufacturing Case Study", *Journal of Intellectual Capital*, Vol. 16 Iss 2 pp. 364 – 389.
- Roos, G.; Bainbridge, A. & Jacobsen, K. (2001). "Intellectual Capital Analysis as a Strategic Tool", *Strategy & Leadership*, Vol. 29 Iss 4 pp. 21 – 26.
- Tomé, E. (2004). "Intellectual Capital, Social Policy, Economic Development and the World Evolution", *Journal of Intellectual Capital*, Vol. 5 Iss 4 pp. 648 – 665.



---

TPE, (2017). “İllere Göre Patent Başvuruları”,  
<http://www.turkpatent.gov.tr/TurkPatent/statistics>.  
TÜİK, “İllere Göre Göç İstatistikleri”, <http://www.tuik.gov.tr>.